

Derleme Makale

KRİPTO PARA MUHASEBE VE DENETİM STANDARTLARININ TÜRKİYE EKSENLİ GÜNCELLEMELERİNE BAKIŞ

(AN OVERVIEW OF THE TURKIYE-ORIENTED UPDATES OF
CRYPTOCURRENCY ACCOUNTING AND AUDITING STANDARDS)

Merve UYSAL¹, Serkan AKÇAY²

ÖZ

Kripto paraların ortaya çıkmasıyla, bu paranın yasalılığı konusunda karışıklıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum kripto paraların nasıl muhasebeleştirileceğine ve denetleneceğine dair tartışmaları beraberinde getirmiştir. Bununla ilgili uluslararası kuruluşların muhasebe ile ilgili açıklamalarına ve standartlarına bakılsa da, tam olarak net bir uzlaşma sağlanamamıştır. Bu da, kripto paralarla ilgili muhasebe standartlarının oluşması gerekliliğini gün yüzüne çıkarmıştır. Çalışmanın amacı, kripto paraların muhasebe işlemlerinin nasıl olacağına dair bilgilerin sunulması ve Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB)'ın yayınladığı güncellenmenin getirdiği düzenlemeler hakkında bilgi vermektir. Güncelleme neticesinde ortaya çıkan karmaşanın hafifletileceği düşünülmektedir. Ayrıca 2024 Aralık ayında Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayımlanan “BOBİ FRS Kripto Varlıklara İlişkin Değişiklikler” de kripto paralarla ilgili düzenlemeleri içermektedir. Kripto paraların kullanımı günden güne artmaktadır ve muhasebeleştirilmesinde bir standart gerekmektedir. Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için yasal düzenlemeler ve literatür taranmıştır. Bu çalışma, FASB tarafından güncellenmenin yeni olmasından dolayı literatüre katkı sağlamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu güncelleme ile yeni tartışmalar ortaya çıkabileceği gibi, aynı zamanda literatürdeki boşluğu doldurarak işletmelere rehberlik edecektir. Çalışma sonunda FASB'in kripto varlıkların değerlemesi ve muhasebeleştirilmesinde tartışmalara cevap bulduğu görülmektedir. Ayrıca, KGK tarafından yapılan çalışmalar da Türkiye'de kripto varlıklar hakkındaki sorulara cevap sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kripto, Para, Standart.

JEL Kodları: M40, M42, M48.

ABSTRACT

With the advent of cryptocurrencies, confusion has arisen about the legality of this money. This, in turn, has led to discussions about how cryptocurrencies will be accounted for and audited. In general, although the explanations and standards of international organizations related to accounting have been examined, a completely clear consensus has not been reached. This, in turn, has brought to the surface the necessity of establishing accounting standards related to cryptocurrencies. The aim of the study is to provide information about how the accounting transactions of cryptocurrencies will be presented and to provide information about the regulations imposed by the update published by the Financial Accounting Standards Board (FASB). It is thought that the confusion caused as a result of the update will be alleviated. In addition, the “BOBI FRS Amendments Related to Crypto Assets” published by the Public Oversight, Accounting and Auditing Standards Authority (KGK) in December 2024 also includes regulations related to cryptocurrencies. The use of cryptocurrencies is increasing day by day and a standard is required for their accounting. The systematic review method, one of the qualitative research techniques, was used in the study. For this purpose, legal regulations and literature have been scanned. This study was prepared by FASB to contribute to the literature because the update is new. As new discussions may arise with this update, it will also guide businesses by filling a gap in the literature. At the end of the study, it is seen that FASB has found answers to the controversies in the valuation and accounting of crypto assets. In addition, the studies conducted by KGK also provide answers to questions about crypto assets in Türkiye.

Keywords: Crypto, Coin, Standard.

JEL Classification: M40, M42, M48

¹ Arş. Gör., Artvin Çoruh Üniversitesi, Orcid Id:0000-0002-7315-5682, merveuysal@artvin.edu.tr

² Doç. Dr, Emekli, Orcid Id: 0000-0003-0646-4239, sakcay979@gmail.com

1. GİRİŞ

Kripto para birimleri ya da kripto varlıklar geleneksel paraya benzer şekilde değişim aracı olarak kullanılmak için tasarlanmış olan dijital varlıklardır. Geleneksel para birimi gibi kendilerine özgü bir değere sahip bulunmayan kripto paraların değerleri işlemler aracılığıyla belirlenmektedir (Tredinnick, 2019: s. 39). Dijital bir para birimi olarak kullanılan kripto para kavramı 2009 yılında Bitcoin para biriminin piyasaya sunulmasıyla birlikte ortaya çıkmıştır (Topcu ve Sarıgül, 2020: s. 28). Kripto para birimi, blockchain teknolojisinin en popüler kullanım alanlarından biridir ve Bitcoin, kripto para biriminin ilk ve en popüler örneğidir (Mirsadikova, 2023: s. 3).

Günümüz itibarıyla, sayısız kripto para birimi bulunmakta ve sayısız kripto para borsası faaliyet göstermekte ve bunların sayısı günden güne artmaktadır. Kripto para borsalarından en önemlileri, Türkiye’de Paribu ve BTC’dir. Dünya’da ise Bybit, Coinbase Exchange ve Binance’dir. Tüm dünyada kripto para piyasası hacmi günümüz itibarıyla ortalama 2,74 trilyon dolar olup, yine günümüz itibarıyla Bitcoin’in pazar değeri 1,3 Trilyon \$ olup, Bitcoin’in pazar hakimiyeti % 49.42’dir (Zetzshe vd., 2023). Kripto paraların değeri, arz ve talebe göre şekillenmektedir ve bazı dönemlerde çok yüksek artış ve azalışlarda görülebilmektedir.

Kripto para birimlerinin temel özelliklerinin karmaşık olması muhasebe biliminin bu alanı görmezden gelmesine neden olmamalıdır. Aksine kripto para işlemlerinin sayısı ve kripto para birimini kabul eden kuruluşların sayısı arttıkça, ayrıntılı muhasebe süreçlerine ve açıklamalara duyulan ihtiyaç daha da kritik hale gelmektedir. Ayrıca unutulmamalıdır ki, muhasebe biliminin ticari işlemlere ilişkin kamuya, verimli ve etkili karar alınmasına olanak sağlayacak şekilde bilgi sağlama sorumluluğu vardır (Raiborn ve Sivitanides, 2015: s. 33). Kripto paraların kullanımının muhasebe kayıtlarında yer alması muhasebenin temel ilkeleriyle de uyum göstermektedir. Kripto paraların kullanımı sonucunda işletmeler bu varlıkları “hangi muhasebe standardına uygun olarak kayıt altına alacaktır?” sorusu ortaya çıkmaktadır. Bu da doğal olarak karışıklıklara sebebiyet vermektedir. Aynı zamanda bu varlıkların denetimi de büyük önem taşımaktadır. Ancak bunlarla ilgili muhasebe standardı eksikliği mevcuttur. Bu bağlamda, Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) 2023 yılında muhasebe standartlarında bir güncelleme ile alt başlık 350-60 “Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Açıklanması” alt konusu yayımlamıştır. Bu güncelleme, işletme muhasebe kayıtlarında nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğine rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Güncellenmenin, kripto paraların muhasebesinde iyileşme ve kripto paraları kullanan işletmeler açısından şeffaflık sağlayacağı düşünülmektedir.

Türkiye’de uluslararası gelişmelerin gereği olarak kurulan KGK, uluslararası denetim ve muhasebe standartları ile standardizasyonu sağlamak amacıyla Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Denetim Standartları’nın hazırlanmasından sorumlu bir kurumdur. Kurumun diğer bir amacı da, yatırımcıları korumak, şirketlerin mali işlemlerinde birlikteliği sağlayarak mali tabloların uluslararası ölçütlerde karşılaştırılabilmesini sağlamaktır. Denetçilerinde denetim yapma açısından işlerini kolaylaştırmaktır. Amacından da anlaşıldığı üzere ve Türkiye’ nin yaşanan güncellemelere uyum sağlaması açısından önemli bir kurumdur.

Kripto paraların günümüzde kullanımının yaygınlaşması ile beraber önemi de artmıştır. Bu nedenle güncellenen düzenlemelerin literatüre katkı sağlaması amaçlandığı için bu çalışma yapılmıştır. Çalışmada nitel araştırma tekniklerinden sistematik derleme yöntemi kullanılmıştır. Bunun için yasal mevzuat ve konu ile ilgili çalışmalar incelenmiş, eleştirel olarak değerlendirilmiş ve sunulmuştur.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Kripto paraların nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiği ile ilgili araştırmalar mevcuttur. Çalışmanın amacına uygun olarak literatür incelenmiştir. Bu kapsamda konu ile ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalardan bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

Literatür çalışmaları, kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi ve finansal tablolarda nasıl yer alması gerektiği konusunda araştırmacıların önerdiği düzenlemeleri ve kullanıcıların uygulama yöntemlerini inceleyerek bu yeni varlık sınıfı için muhasebe ve finansal raporlama standartlarının geliştirilmesine yönelik bir temel oluşturmayı hedeflemektedir. Kripto varlıklar ile ilgili yapılan ulusal ve uluslararası çalışmaların bazıları aşağıda gösterilmiştir.

Dizkırıncı ve Gökgöz (2018), çalışmalarında kripto paralardan bahsederek, Türkiye’de Bitcoin işlemlerinin muhasebe kayıtlarına alınması hakkında değerlendirme yapmayı amaçlamıştır. Bu bağlamda kripto paraların niteliği itibarıyla özün önceliği kavramı gereği hazır değerler grubunda açılacak olan bir hesapta ya da bir alt hesabında takip edilmesinin uygun olacağı sonucuna varılmıştır.

Şahin (2018), çalışmasında Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) açısından kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi, vergilendirilmesi ve denetimi açısından durumunu inceleyerek

önerilerde bulunmayı amaçlamaktadır. Çalışma sonucunda kripto paraların maddi olmayan duran varlık olarak muhasebeleştirilmesinin uygun olan yöntem olduğuna karar vermiştir.

Gröblacher (2018), çalışmasında mevcut IAS (Uluslararası Muhasebe Standartları) ve IFRS (Uluslararası Finansal Raporlama Standartları) kapsamında uygulamadaki çeşitliliğin önlenebileceği sürece katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Genel anlamda ortaya çıkan sorunun, Bitcoin'lerin maddi olmayan varlıklar olarak sınıflandırılmasıyla çözülebileceği kanısına varmaktadır. Çalışmaya göre, Bitcoin nakit, nakit benzerleri, finansal araçlar ve envanter tanımında eksik kalmaktadır. Gröblacher, kripto paraların maddi olmayan duran varlık olarak değerlendirilmesini uygun bulmuştur.

Prochazka (2018), çalışmasında, IFRS kapsamında kripto para birimleri için muhasebe modelini değerlendirmektedir. Ayrıca kripto para birimlerinin (yabancı) para birimi olarak ele alınacağı senaryoları tanımlamaktadır. Kripto para birimleri yatırım amacıyla satın alındığında finansal tablo kullanıcıları için gerçeğe uygun değer muhasebesinin en alakalı yararlı bilgi kaynağı olduğunu vurgulamaktadır.

Sixt ve Himmer (2019), çalışmalarında kripto varlık olgusunun IFRS, yerel Avrupa Ticaret Kanunu kuralları ve vergi kuralları kapsamında nasıl muhasebeleştirileceğine dair farklı olasılıkları incelemektedir. Çalışma hem yerel hem de uluslararası standartların, kripto para birimlerinin ekonomik özünü yansıtacak şekilde acilen değiştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Güdelci (2020), çalışmasında IFRS kapsamında kripto paraların ne tür bir varlık olduğu ve nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini ele almıştır. Çalışma sonucuna göre kripto paraların “maddi olmayan duran varlık” olarak ele almanın, getirilen eleştirilere rağmen muhasebe açısından en doğru seçenek olduğu kanaatine varılmaktadır.

Ağ ve Gülhan (2022), çalışmalarında TMS/TFRS kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi örnek olaylarla irdelemiştir. Çalışma sonunda kripto paraların, spekülasyon amaçlı alım satımını gerçekleştiren işletmelerin, Diğer Hazır Değerler hesabında izlenmesinin, kripto para işletmeciliği yapan işletmelerin ise, Diğer Stoklar hesabında izlenmesinin uygun olacağı kanısına varılmıştır.

Ramassa and Leoni (2021), çalışmalarında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun beklentilerini ve düzenleyici tepkisinin altında yatan motivasyonları araştırarak, kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesiyle ilgili ortaya çıkan sorunu nasıl ele aldığını incelemiştir. Çalışma sonunda elde edilen bilgiler seçmenlerin yeni çözümler istediği ve IASB (Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu) 'nun, seçmenlerin ve yönetim kurulu üyelerinin eleştirilerine rağmen baskılara direnmeye çalıştığını göstermektedir.

France vd. (2022), çalışmasında Uluslararası Muhasebe Standartlarını (IAS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarını (IFRS) benimseyen Finansal Muhasebe Standartları Bildirisinin (PSAK) Endonezya Ulusal Indodax Şirketi'ndeki kripto para birimi şirketlerine uygulanmasını araştırmayı amaçlamıştır. Sonuçlar, Indodax Company'nin (Bitcoin Endonezya) UMS 2 Stoklar Standardını kullandığını göstermektedir.

Hsieh ve Brennan (2022), çalışmalarında kripto varlıklarıyla ilgili denetimler hakkında daha spesifik rehberlik sağlamayı amaçlamaktadır. Bu nedenle kripto varlık sistemindeki çeşitli katılımcıları tanımlamak ve bunların denetlenen kuruluşla ilişkilerini göstermek, ilgili finansal tablo denetimlerine yönelik yeni zorlukları ve riskleri tanımlamak ve denetimlerde dikkate alınması gereken konuları bir denetim çerçevesinde özetlemeye çalışmıştır.

Hubbard (2023), çalışmasında kripto para birimleri için potansiyel finansal muhasebe uygulamalarını incelemiştir. Çalışma sonunda, kripto paralarla ilgili en iyi seçeneğin, firmaların gerçeğe uygun değer seçeneğini seçmesine olanak tanıyan bir maddi olmayan duran varlık yeniden değerlendirme modeli olduğu sonucuna varmıştır.

Klopper ve Brink (2023), çalışmalarında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulunun (IASB) Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçevesine dayanarak kripto para birimleri için en uygun muhasebe yöntemini belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada amaca ulaşmak için literatürün (özellikle muhasebe teorisine odaklanan) ampirik olmayan yorumlayıcı bir analizini gerçekleştirmiştir. Çalışma sonucu kavramsal çerçeve, kripto para birimlerini muhasebeleştirilmesinin en uygun yolunun bir varlığı gerçeğe uygun değer üzerinden muhasebeleştirmek olduğunu göstermektedir.

Marques ve Santos (2024), çalışmasında kripto para birimlerinin muhasebe düzenlemesini incelemiştir. Brezilyalı muhasebe profesörlerinin kripto para biriminin muhasebeleştirilmesine ilişkin bakış açılarını Delphi tekniği kullanarak ele almıştır. Çalışma kripto para birimlerinin daha güvenilir bir şekilde tanınabilmesi, ölçülebilmesi ve açıklanabilmesi için muhasebe düzenleyici çerçevesinin güncellenmesi gerektiği sonucuna varmıştır.

Yukarıdaki çalışmalara bakıldığında genel olarak kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi, en uygun muhasebe yönteminin belirlenmesi ve hangi muhasebe standardı içerisinde yer alması gerektiği gibi araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Çalışmamızın konusu da bu şekildedir. Ancak FASB, “Muhasebe Standartları Güncellemesi No: 2023-

08,” ile kripto paralarla ilgili olarak alt başlık 350-60’a göre: “Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Açıklanması” nı yayınlamıştır. Kripto varlıkların hangi varlıklar altında muhasebeleştirilmesi gerektiğine dair yanıt vermektedir. Bu güncelleme yeni bir gelişmedir. Ayrıca 19 Aralık 2024 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanan “BOBİ FRS Kripto Varlıklara İlişkin Değişiklikler” ile birlikte kripto varlıklar tanımlanarak, finansal tablolarda dönen ve duran varlıklarda yer alacak şekilde “Dijital Varlıklar” isimli kalemler eklenmiştir. Çalışma da bu konular ele alınmıştır.

3. KRİPTO PARAYA DAİR GENEL BAKIŞ

Para kavramı geçmişten günümüze birçok formda kendini göstermiştir. Ticaret, insanların hayatına girdiğinden beri, insanlar alım yaparken karşılığında bir şeyler vermiştir. Bu karşılık, maden, gümüş, mal veya altın vb. olarak kendini göstermiştir. Para, sürekli değişen ve gelişen bir kavram olarak hayatımızın içinde yer almaktadır. Ancak para kavramı kısaca değişim, değer saklama ve mübadele aracı olarak kabul edilmektedir (Kamalak, 1980: s. 74). Para kavramı kullanımı gereği kabul edilebilir, kolay taşınabilir, bölünebilir, homojen özellikte, dayanıklı ve kolay taklit edilememe gibi özellikleri içinde bulundurmalıdır (Tokmak ve Kenger, 2022: s. 4697).

Son yüzyılda yaşanan teknolojik ilerlemelerle beraber para kavramı da gelişmiştir ve meydana gelen yeniliklerin kullanımı zamana ihtiyaç duymaktadır. Gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan e- ticaret ile para da internet aracılığı ile kullanılabilir hale gelmiştir. Buna bağlı olarak elektronik para tabiri hayatımıza girmiştir. Elektronik paranın bir çeşidi olan sanal parayı Avrupa Merkez Bankası “Geliştiricileri tarafından ihraç edilebilir, genellikle kontrol edilebilir, belirli bir sanal topluluğun üyeleri arasında kabul edilen ve kullanımı sağlanan ayrıca düzenlemeye tabi olmayan bir dijital para türü” olarak tanımlanmaktadır (European Central Bank: Virtual Currency Schemes, s. 13). Elektronik para hesap birimleri geleneksel yani yasal tedavülde olan para birimlerinden oluşmaktadır. Bu paralar yasal olarak düzenlenmektedir. Ancak sanal para birimlerinin yasal düzenlemesi mevcut değildir, sanal topluluk içinde kabul görmektedir (Yüksel, 2015: s. 197). Dijital paraların transferini Blockchain adı verilen bir sistem gerçekleştirmektedir. Blockchain sistemi, Satoshi Nakamoto’nun 2008 yılında yayınladığı “Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System- Bitcoin: Eşler Arası Elektronik Nakit Sistemi” adlı makale ile başlamıştır. Bir blockchain, kriptografik olarak birbirine bağlı veri blokları zincirinden oluşmaktadır. Bloklar, kriptografik karmalar kullanılarak bir sırayla zincirlenir (Leon vd., 2017: s. 288). Blok zincirlerin mallar, bilgiler hatta fikirleri de içeren her türlü işlemlerde güven ve bütünlüğü koruma yöntemlerinde dönüşüm potansiyeli bulunmaktadır (Tredinnick, 2019: ss. 41,42).

Kripto para birimini geleneksel para kavramından ayıran temel avantajı, teknik açıdan güvenlik ve doğrulanabilirliğin nasıl sağlandığıdır (Procházka, 2018: 18). Son yıllarda kripto paralar oldukça artış göstermektedir. Kripto paralar günümüzde gelişen internet ve bilgi teknolojileri ortamında global anlamda internet üzerinden ticaret yapabilmemize imkan veren alternatif araçlardır (Dizkırıncı ve Gökgöz, 2018: s. 93).

Kripto paralar yavaş yavaş ticari faaliyetlere uyarlanmaktadır. Günümüzde uluslararası kuruluşlar kripto parayı bir ödeme seçeneği olarak kabul etmekte ve yatırım aracı olarak kullanmaktadır. Maddi kripto varlık faaliyetlerini kapsayan finansal tabloların makul güvence sağlaması açısından bunların denetimi de önemli hale gelmektedir (Hsieh ve Brennan, 2022: s. 1). Diğer ekonomik olgularda olduğu gibi, kripto para birimleri de, mevcut finansal raporlama standartlarında herhangi bir muhasebe kılavuzu olmasa da, bunları kullanan kuruluşların finansal tablolarında ele alınması gerekmektedir (Procházka, 2018: s. 17).

Kripto varlıklara yatırım yapan kişi ve kurum sayılarındaki artışlar hükümetlerin bu varlıkları düzenlemelerini zorunlu kılmaktadır. Bazı ülkeler kripto varlıklarını tanıyıp, bu konularda yasal düzenlemeler gerçekleştirirken, bazı ülkeler ise bu varlıkları tanımayı reddetmektedir ve bir düzenleme gerçekleştirmemektedir (Ateş, 2016: s. 351).

Dünyada, kripto paralar denince akla gelen para birimlerinden ilki Bitcoin olarak görülmektedir. Bitcoin’i 2021 yılında yasal olarak kabul eden ilk ülke El Salvador’dur. Paraguay, Orta Afrika Cumhuriyeti, Arjantin, İsviçre, Lüksemburg, Malta ve Uruguay’da ise Bitcoin para birimlerinin kullanımı yasal hale getirilmiştir. Bu bilgilere ek olarak Çin ve Rusya gibi büyük ülkeler, kripto para birimlerinin kullanımını sınırlama eğiliminde olan ülkeler arasında yer almaktadır (tradingview.com). Almanya’da ise 2013 yılında Bitcoin’ler finansal araç olarak sınıflandırılmış ancak daha sonra tekrar kaldırılmıştır (Gröblacher, 2018: s. 90).

Kripto varlıklar, sahiplerine verdikleri haklar ile gerçek ve potansiyel kullanımları açısından önemli ölçüde farklılık gösterdiğinden, kripto varlıklar aşağıda sayılan çeşitli amaçlarla kullanılabilirler (Sixt ve Himmer, 2019: s. 8);

- Bir değişim aracı olarak, genellikle mal ve hizmetlerin alım satımını sağlamak veya düzenlenmiş ödeme hizmetlerini kolaylaştırmak için merkezi olmayan bir araç olarak işlev görmektedir.
- Yatırım amaçlı olarak, firmalar ve tüketiciler, kripto varlıkları tutarak ve ticaretini yaparak doğrudan veya kripto varlıkları referans alan finansal araçları elinde tutarak veya ticaretini yaparak dolaylı olarak etki elde ederler.

- Token Satışları veya diğer dağıtım mekanizmaları aracılığıyla sermaye artırımı ve/veya merkezi olmayan ağların oluşturulmasını desteklemek vb.’dir.

Türkiye’de ve dünyada kripto varlıklarının para, emtia veya menkul kıymet olarak kabul edilmesi hususunda tartışmalar bulunmaktadır. Kripto varlıklar ticari hayatta kullanılmaktadır. Bu nedenle de muhasebe sistemi, muhasebenin temel kavramları gereği finansal tablo kullanıcılarına gerçeğe uygun bilgi sunması gereği bu varlıkların muhasebeleştirilmesi konusunda da tartışmalar mevcuttur (Yalçın, 2019: s. 109). Aşağıdaki başlıkların altında kripto varlıklarda muhasebe standartlarına dair tartışmalara yer verilmektedir. Bu bağlamda, literatürde verilen öneriler ve yeni çıkan muhasebe standardı güncellemesine yer verilecektir.

3.1. Kripto Paralarda Muhasebe Standartlarına Dair Tartışmalar

Amerikan Sertifikalı Kamu Muhasebecileri Enstitüsü (AICPA) 4 Aralık 2019 tarihinde “Dijital Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Denetimi” başlıklı uygulama rehberi yayınlamıştır. Rehber, kripto varlıkları dijital varlıkların alt türü olarak, değişim aracı olarak işlem gören ve birtakım özellikleri bulunan bir varlık olarak tanımlamaktadır (Aslan, 2020: s. 269).

Bu rehberde FASB ASC ana sözlüğünde geçen tanıma göre maddi olmayan varlıklar, fiziksel içeriği olmayan varlıklar (finansal varlıklar hariç) olarak tanımlanmaktadır. Buna göre, daha önce açıklanan özelliklere sahip kripto varlıklar, maddi olmayan duran varlık tanımına uygun görülmemekte ve genellikle FASB ASC 350 numaralı yönergesine göre, maddi olmayan varlık kapsamında muhasebeleştirilir. Uygulama rehberine göre bu kripto varlıklar genellikle genel kabul görmüş muhasebe ilkelerindeki (GAAP) diğer varlık sınıflarının tanımlarını karşılamaz. Bu nedenle bunların maddi olmayan duran varlıklar dışında muhasebeleştirilmesi uygun olmayabilir (AICPA & CIMA, 2019).

Muhasebeciler, IFRS’de ve US GAAP (Amerikan Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri)’da şimdiye kadar yönergelerin bulunmaması sebebiyle kripto para birimlerini göz önünde bulundurarak finansal raporlama hedefini karşılamada zorluklarla karşılaşabilmektedir (Gröblacher, 2018: s. 88). Kripto paralar bakımından yol gösterici bilgiler genel olarak IFRIC (Uluslararası Finansal Raporlama Yorumları Komitesi)’nin gündem kararları ile büyük işletmelerin hazırladığı raporlardan meydana gelmiştir. 2019 yılında yayımlanan IFRIC gündem kararlarındaki amaç, halihazırda kullanılan standartlardan hangilerinin kripto para işlemleri için uygulanabileceği hakkında bilgi sağlamaktır. Kripto para birimlerinin doğası ve özelliklerine bağlı olarak, bunların nakit, nakit benzerleri veya finansal araçlara ilişkin ilgili UFRS tanımlarını karşılamadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca, IFRIC eğer kripto paralar işletmeyi ilgilendiren iş içinde satılmak için elde tutuluyorsa, UMS 2 Stoklar Standardına göre muhasebeleştirilmesi gerektiğini önermektedir. Ancak, bu standardın uygulanmadığı durumlar olursa UMS 38 Maddi Olmayan Duran Varlık Standardının uygulanmasını tavsiye etmektedir.

ACCA (Tescil Edilmiş Ruhsatlı Muhasebeciler Birliği)’ne göre kripto para biriminin nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğini açıklayacak bir muhasebe standardı mevcut olmadığından, muhasebecilerin mevcut muhasebe standartlarına başvurmadan başka alternatifi yoktur. İlk olarak, kripto para biriminin bir dijital para biçimi olması nedeniyle nakit olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği görünmektedir. Ancak kripto para birimleri, UMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı ve UMS 32 Finansal Araçlar Sunumu Standardında tanımlandığı gibi nakit (para birimi) ile eşdeğer kabul edilemez. Çünkü, herhangi bir mal veya hizmetle kolayca değiştirilemezler. Giderek artan sayıda kuruluş dijital para birimlerini ödeme aracı olarak kabul etse de, geniş çapta bir yasal ödeme aracı olarak kabul edilmemektedir. ACCA belirli durumlarda, işletmenin iş modeline bağlı olarak kripto para birimlerinin UMS 2 Stoklar Standardı uyarınca muhasebeleştirilmesinin uygun olabileceğini belirtmektedir (ACCA Global). İrlanda KPMG (Klynveld Peat Marwick Goerdeler)’nin 2023 yılında yayımladığı “Kripto para birimlerinin muhasebeleştirilmesi” başlıklı yazısına göre, Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS) çerçevesinde, kripto para birimlerinin işlenmesine ilişkin ayrıntılı rehberlik veya gereklilikler sağlayan belirli bir standart şu anda bulunmamaktadır (KPMG, 2023).

IFRIC gündem kararlarına benzer şekilde, Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB), Ekim 2022’de, US GAAP kapsamında, önceden tanımlanmış bir kapsamı karşılayan kripto varlıklarının, amacına bakılmaksızın maddi olmayan duran varlıklar olarak sınıflandırılması ve gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmesi gerektiğini doğrulayan geçici bir karar yayınlamıştır (KPMG, 2023; Güdelci, 2020: s. 242).

UMS 38’e göre maddi olmayan duran varlık, “fiziksel öze sahip olmayan, tanımlanabilir, parasal olmayan bir varlık” olarak ifade edilmektedir. Ancak varlığın bu tanıma uyması, muhasebeleştirilmesi için yeterli bir kriter değildir. Ayrıca UMS 38’de verilen muhasebe kriterlerine de sahip olması gerekmektedir. Bu kriterler; “maddi duran varlıkla ilişkili olarak gelecekte gerçekleşmesi beklenen ekonomik yararların gerçekleşme olasılığının muhtemel olması ve varlığa dair maliyetin doğru ve güvenilir şekilde ölçülebilir olması” olarak belirtilmiştir. Kripto paralar nakit tanımını karşılamamaktadır ve bunun için sabit veya belirlenebilir bir tutarın elde edilmesi ise daha da az olasıdır. Kripto

varlıkların finansal varlık olarak tanımlanamaması ve fiziksel bir maddeye sahip olmamasının yanı sıra, UMS 38'in yukarıdaki tanımı ile eşleştiği söylenebilir (btc.org, 2021: s. 28; Gröblacher, 2018: ss. 90-91).

UMS 7 Nakit Akış Tablosu Standardı nakit paranın eldeki nakit ve vadesiz mevduatlardan oluştuğunu belirtmektedir. UMS 7 Standardında nakit benzeri ise “değerindeki değişim riski önemsiz olan yatırımlar” şeklinde tanımlanmaktadır (Yalçın, 2019: s. 113). Ancak UMS 32 Finansal Araçlar Sunumu Standardı, nakit paranın bir finansal varlık olduğunu, çünkü herhangi bir mal veya hizmetle değiştirilebilen bir değişim aracını temsil ettiğini ve dolayısıyla tüm işlemlerin finansal tablolarda ölçülüp muhasebeleştirilmesinin temelini oluşturduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda kripto paraların nakit ve nakit benzerleri altında tanınmasına karşı öne sürülen argümanlar şunlardır (Sixt ve Himmer, 2019: ss. 36-37):

- Nakitin değer depolama aracı olabilmesi için çoğunlukla ciddi dalgalanmalara maruz kalmaması gerekir.
- Hesap birimi olarak kripto para birimi yetersiz kalmakta, mal ve hizmetler fiyatlandırılmamaktadır. Bazıları tarafından ödeme aracı olarak kabul edilse de genel olarak fiyatlar için ortak bir birim mevcut değildir.
- Kripto paralar yaygın olarak kabul edilen bir değişim aracı olarak yetersiz kalmaktadır.

UMS 21 Döviz Kurlarındaki Değişikliklerin Etkilerine ait par. 16. maddede “bir parasal varlığın temel özelliği, sabit veya belirlenebilir sayıda para birimini alma hakkı (veya verme yükümlülüğü)” olduğu belirtilmektedir. Kripto para biriminin değeri sürekli dalgalandığı ve çok değişken olduğu için değeri sabit veya belirlenebilir değildir. Kripto para birimlerinin parasal varlık kapsamı dışında tutulmasıyla kripto paralar parasal olmayan bir varlık haline gelir (Klopper ve Brink, 2023: ss. 9-10).

Temel soru, bir kripto varlığının/yükümlülüğünün hangi varlık sınıfına dahil olduğuna karar vermektir. Varlık sınıfı seçenekleri arasında yatırım amaçlı gayrimenkuller (UMS 40), maddi olmayan duran varlıklar (UMS 38), stoklar (UMS 2), nakit para (UMS 7), finansal araçlar (UMS 39) ve maddi duran varlıklar (UMS 16) yer almaktadır. Kripto varlıkları/yükümlülükleri herhangi bir UFRS standardında listelenmediğinden, genel görüş, kripto varlıkları/yükümlülüklerinin yeniden değerlendirme veya maliyet yöntemi kullanılarak UMS 38 kapsamında maddi olmayan duran varlıklar olarak sınıflandırılması gerektiği yönündedir (Jayasuriya ve Sims, 2023: s. 32). Türkiye açısından yaşanan gelişmeler aşağıda açıklanmaktadır.

Kripto paraların Muhasebe Standartları bakımından Türkiye'nin durumuna bakıldığında bununla ilgili standartlar bulunmamaktadır. Ancak literatürde bir takım tartışmalar mevcuttur. Bu tartışmalardan çoğu kripto paraların nasıl muhasebeleştirileceği, hangi hesapta izlenmesi gerektiği, nasıl denetlenebileceği ve hangi standardın uygulanması gerektiği ile ilgilidir.

Türkiye’de Vakıfbank ve Ziraat Bankası aracılığıyla kripto paralar Binance borsasına transferini sağlamakta ve TL’ye çevrilebilmektedir (Ağ ve Gülhan, 2022: s. 40). Ayrıca, Kamu Gözetimi Kurumu (KGK) tarafından Uluslararası Muhasebe Standartları ile uyumlu olan Türkiye Muhasebe Standartları yayımlanmaktadır. Bu bağlamda ilk olarak Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) 7 Nakit Akış Tabloları Standardına göre nakit, işletmede olan nakit ve vadesiz mevzuat olarak tanımlanmaktadır. Nakit benzerleri ise, tutarları belirli bir nakde kolayca çevrilebilen ve değerindeki değişim risklerinin önemi olmayan likiditesi yüksek kısa vadeli yatırımlar olarak tanımlanmaktadır (KGK, TMS7 Nakit Akış Tabloları Standardı). Kripto paralar transfer maliyetlerini düşürmek amacıyla değişim aracı olarak ortaya çıkmıştır. Bu bağlamda, yukarıdaki bahsedilen bilgiler neticesinde literatürde bazı kaynaklar, kripto paraların TMS 7 Standardına göre nakit benzeri varlıklar sınıfına uygun olarak muhasebeleştirilmesinin olanak dahilinde olduğunu savunmaktadır (Ağ ve Gülhan, 2022: s. 40). Bazı kaynaklar ise bir şeyin nakit olarak geçerli olması için genel kabul görmüş bir değişim aracı olması gerektiğinin altını çizerek, kripto para birimlerinin TMS 7 Standardındaki tanımlara uymadığı savunmaktadır. Bu bağlamda TMS 7 Standardına göre muhasebeleştirilmesinin uygun olmadığını savunmaktadırlar (Şahin, 2018: s. 913).

2013 yılında BDDK (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) tarafından kripto paralar ile ilgili basın açıklaması yapılmıştır. Bu açıklamada Bitcoin’in, mevcut yapı ve işleyişi itibarıyla 6493 sayılı “Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun” kapsamında elektronik para olarak değerlendirilmediği, bu nedenle de bu kanun çerçevesinde gözetim ve denetiminin mümkün görülmediği belirtilmiştir (BDDK, 2013).

2021 tarihinde yürürlüğe giren “Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik” ile birlikte kripto varlıklar Türk hukukunda ilk kez tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 4. Maddesine göre (Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik, Madde:4);

Merve UYSAL, Serkan AKÇAY

- Ödeme hizmeti sağlayıcıları, bu hizmetlerin sunumu ve elektronik para ihracı işlemlerinde kripto varlıkların doğrudan ya da dolaylı olarak kripto varlıkların kullanılabileceği şekilde iş modelleri geliştiremez. Kripto varlıkların kullanılacağı şekilde iş modellerine göre hizmet sunumu gerçekleştiremez.
- Ödeme ve elektronik para kuruluşları, kripto varlıklarla ilgili işlem (alım-satım, saklama, transfer, ihraç hizmetleri) yapan platform veya bu platformlarsan gerçekleşecek fon aktarımlarına aracılık edemez.

2022 yılında 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi kapsamında “Sermaye Piyasası Kanunu’nda Kripto Varlıkların ve Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Düzenlenmesine Dair Değişiklik” taslağı oluşturulmuştur. Taslağa göre 6362 Sayılı kanunun 3. Maddesine kripto varlıklar ile ilgili tanımlar eklenmiştir. Buna göre kripto varlık: Dağıtık defter teknolojisi veya benzer bir teknoloji kullanılarak sanal olarak oluşturulup saklanabilen, dijital ağlar üzerinden dağıtımı yapılan ve değer veya hak ifade edebilen gayri maddi varlıkları ifade etmektedir (kripto-varlik-kanun-taslagi-yeni.pdf (teimg.com), Md.:1).

Ayrıca “Kripto varlık hizmet sağlayıcıları” başlıklı madde 35/b eklenmiştir. Bu maddeye göre, sermaye piyasası araçlarına mahsus haklar veren kripto varlıklarla ilgili kurul, ödeme hizmetleri ve elektronik para mevzuatına göre elektronik para olarak kabul edilen kripto varlıklara ilişkin Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB), sunulan bir ürün veya hizmete erişim veya bunları temsil eden kripto varlıklara ilişkin Ticaret Bakanlığı, “düzenleyici işlemler oluşturmak, özel ve genel mahiyette kararlar almak, tedbir ve yaptırım uygulama” hususlarında yetkilidir. Bununla beraber kripto varlıklar, sahip olduğu özellikler ve vaat ettikleri haklar neticesinde, aynı unsurları yazılı, sözlü ve sair yöntemler kullanarak sunmaları durumunda geçerli olan mevzuata tabidir. Ayrıca aynı maddede, “Müşterilerin nakit transferi yaptığı banka hesapları ve kripto varlık transferlerini yaptığı cüzdanlara ilişkin kayıtlar yetkilendirilmiş kuruluşların takip edebileceği şekilde tutulmalıdır” (kriptovarlik-kanuntaslagi-yeni.pdf (teimg.com), Md.:4).

2022 yılında Gaziantep Hasan Kalyoncu Üniversitesi’nde ‘3’üncü Uluslararası İslami Muhasebe ve Finans Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta BDDK başkanı, “ülkelerin çoğunda kripto paralarla ilgili yasal düzenleme bulunmadığını ancak karışıklığın giderilmesi için Türkiye’de bununla ilgili yasal düzenlemelerin yapılmaya çalışıldığını” belirtmiştir (Hürriyet Bigpara Haber, 2022).

2024 yılında KGK tarafından “BOBİ FRS Kripto Varlıklara İlişkin Değişiklikler” yayınlanmıştır. Bununla birlikte kripto varlıkların muhasebeleştirilmesine ve raporlanmasına yönelik mevcut belirsizliğin en aza indirilmesi amaçlanmaktadır. *BOBİ FRS Kripto Varlıklara İlişkin Değişiklikler* kapsamında temel olarak yapılan değişiklikler aşağıda sayılmaktadır (KGK, 2024a);

- “Kripto Varlık” kavramının tanımı yapılmıştır.
- Kripto varlıkların taşınması gereken özellikler belirlenmiştir.
- Kripto varlıkların kapsamı belirlenmiştir.
- Varlıkların ölçümüne ilişkin ilkeler belirlenmiştir.
- Konsolide ve münferit finansal durum tablolarına dönen ve duran varlıklarda yer alacak şekilde “Dijital Varlıklar” isimli kalemler eklenmiştir.
- Kripto varlıklara ilişkin yapılması gereken dipnot açıklamaları belirlenmiştir.

Değişiklikler kapsamında elde bulundurulanan kripto varlıklar gerçeğe uygun değeriyle ölçülmelidir. Ayrıca değerlemeden kaynaklanan kazançlar, Diğer Faaliyetlerden Gelirler altında “Diğer Gelirler” kaleminde, kayıplar ise Diğer Faaliyetlerden Giderler altında “Diğer Giderler” kaleminde kâr veya zarara yansıtılmalıdır. Kripto varlığın gerçeğe uygun değeri güvenilir bir şekilde ölçülemiyorsa sonraki ölçümü maliyet bedeli üzerinden gerçekleştirilmelidir (KGK, 2024b).

Bu gelişmelerin ardından 13 Mart 2025 tarihinde 32840 Sayılı Resmi Gazete’de Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ (III-35/B.1)” ve “Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Çalışma Usul ve Esasları ile Sermaye Yeterliliği Hakkında Tebliğ” (III-35/B.2)” yayınlanmıştır.

III-35/B.1 sayılı Tebliğ’de özetle aşağıda sayılan usul ve esaslar düzenlenmiştir (SPK, 2025);

- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların kuruluşuna, faaliyete geçmesine, faaliyetlerine ve faaliyetlerinin durdurulması,
- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların kurucu ve ortakları ile pay devirleri,
- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların yöneticileri, personeli ve organizasyonu,
- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların iç denetim, iç kontrol ve risk yönetim sistemleri ile bilgi sistemleri ve teknolojik altyapıları,
- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların belge kayıt sistemleri,

- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların bağımsız denetimi ve rezerv kanıt denetimi.

III-35/B.2 sayılı Tebliğ’de ise özetle;

- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların sunabilecekleri hizmet ve faaliyetlere,
- Kripto varlıkların alım-satım ortamlarına, saklanmasına ve transfer edilmesine,
- Kripto varlıkların platformlar nezdinde listelenmesine,
- Kripto varlık hizmet sağlayıcıların sermaye yeterliliğine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

3.2. Kripto Paralarda Muhasebe Standartları Güncelleme Çalışmaları

Yukarıda bahsedildiği üzere literatürde kripto varlıkların hangi şekilde sınıflandırılacağı, hangi muhasebe standardına göre muhasebeleştirileceği hususunda birçok tartışma mevcuttur. Genel olarak, Uluslararası Muhasebe Standartları göz önüne alınarak yorumlamalar gerçekleştirilmektedir. FASB, 2022 yılı itibarıyla dijital varlıkları henüz teknik gündemine eklememiş ancak konuyla ilgili anketler yürütüyor ve bilgi topluyordu (Dupuis, 2023: s. 494). Bu karışıklıklar neticesinde 13 Aralık 2023’ te FASB, kripto varlıklarının muhasebeleştirilmesi ve açıklanmasını ele alan bir “Muhasebe Standartları Güncellemesi No: 2023-08,” yayınladı. Bu güncelleme ile kripto varlıklarla ilgili olarak alt başlık 350-60 “Kripto Varlıkların Muhasebeleştirilmesi ve Açıklanması” alt konusu eklenmiştir.

Bu Alt Konudaki rehberlik, aşağıdaki kriterlerin tamamını karşılayan varlıklara uygulanır (FASB, 2023b: s. 6):

- Kanunda tanımlanan maddi olmayan duran varlık tanımını karşılayan,
- Varlık sahibine, temel mallar, hizmetler veya diğer varlıklar üzerinde uygulanabilir haklar veya talepler vermeyen,
- Blockchain veya benzer teknolojiye dayanan dağıtılmış bir defterde oluşturulan veya bulunan,
- Kriptografiyle güvence altına alınan,
- Değiştirilebilen,
- Raporlayan işletme veya ilişkili tarafları tarafından oluşturulmamış veya yayınlanmamış varlıklardır.

Yapılan değişikliklerin amacı, yatırımcılara ve diğer sermaye tahsis edenlere, kapsam dahilindeki kripto varlıkların temel ekonomisini ve bir işletmenin mali durumunu daha iyi yansıtan, karar verme açısından daha faydalı bilgiler sağlamak ve aynı zamanda maliyetsiz değer düşüklüğü muhasebesinin uygulanmasıyla ilişkili maliyet ve karmaşıklık azaltmaktır. Bu güncellemedeki değişiklikler, bir işletmenin, değişiklik kapsamına giren kripto varlıklarını her raporlama döneminde gerçeğe uygun değer üzerinden ölçmesini ve gerçeğe uygun değerdeki değişiklikleri net gelirden muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir. Değişiklikler aynı zamanda işletmenin önemli holdingler, sözleşmeye dayalı satış kısıtlamaları ve raporlama dönemindeki değişiklikler hakkında açıklama yapmasını da gerektirmektedir. Muhasebe Standartları Güncellemesindeki değişiklikler, 15 Aralık 2024’ten sonra başlayan mali yıllar için, söz konusu mali yıllar içindeki ara dönemler de dahil olmak üzere tüm kuruluşlar için geçerlidir (FASB, 2023a).

Kurul, takas edilebilirliğin (değiştirilebilirliğin) kriter olarak alınmasına karar vermiştir. Bunun nedeni, misli mümkün olmayan kalemler için piyasa fiyatlarının elde edilmesi maliyetli ve karmaşık olabilir ve gerçeğe uygun değer ölçümü geçerli olmayabilir. Bu bağlamda değiştirilebilirlik kriterleri gereği, Değiştirilemez Tokenler (NFT) güncellemedeki değişikliklerin kapsamı dışında tutulmaktadır (FASB, 2023b: s. 28).

Mevcut GAAP kapsamında sektöre özgü GAAP’ta aksi belirtilmedikçe, güncellemedeki değişiklikler kapsamındaki kripto varlıklar, süresiz ömürlü maddi olmayan duran varlıklar olarak muhasebeleştirilir (FASB, 2023b: s. 1). Kripto para birimleri son derece değişkendir ve piyasa fiyatları günlük olarak dalgalanmaktadır. Bu nedenle kripto para birimleri ister kısa vadeli ister uzun vadeli amaçlarla elde tutulsun, tarihi maliyeti ilk muhasebeleştirmeden sonraki mevcut değerlerinden farklı olacaktır. Tarihi maliyet, finansal tablo kullanıcıları için önemli bir bilgi olarak kabul edilen, elde tutulan varlığın değerinde gelecekte meydana gelebilecek değişiklikleri hesaba katmaz (Klopper ve Brink, 2023: s. 6). FASB’nin önerdiği standartlar, kripto para birimini belirsiz ömre sahip maddi olmayan varlıklar olarak önermesi ancak kripto para biriminin tarihi maliyet yerine gerçeğe uygun değer üzerinden kaydedilmesi gerektiğini savunması açısından AICPA ile tutarlıdır (Dupuis, 2023: s. 495).

Güncelleme ile birlikte, kripto varlıklar finansal durum tablosunda diğer maddi olmayan varlıklardan ayrı olarak sunulacaktır. Kuruluşun bireysel kripto varlığı tutma veya maddi olmayan varlık sınıfına göre, kripto varlıklarını daha ayrıştırılmış bir şekilde sunmasına izin verilir. Kripto varlıkların yeniden ölçümünden kaynaklanan kazanç ve kayıplar net gelire dahil edilecek ve diğer maddi olmayan varlıkların defter değerindeki değişikliklerden ayrı olarak sunulacaktır. Alt başlık 350-60 uyarınca muhasebeleştirilen kripto varlıklar, işin olağan akışı içerisinde nakit dışı bedel olarak alınır (örneğin, bir müşteriye devredilen mal ve hizmetler karşılığında) ve neredeyse anında nakde dönüştürülürse, alınan nakit, işletme faaliyetleri olarak sınıflandırılır. Bağışlanan finansal varlıkların (örneğin, bağışlanan borç veya özsermaye

araçları) veya NFT'ler tarafından alt başlık 350-60 uyarınca muhasebeleştirilen ve alındıktan sonra NFT tarafından uygulanan herhangi bir sınırlama olmaksızın satışa yönlendirilen ve dönüştürülen kripto varlıkların satışından kaynaklanan nakit makbuzlar hemen nakde dönüşmesi, işletme nakit akışları olarak sınıflandırılacaktır (FASB ,2023b: ss. 10-14).

Ara dönem ve yıllık raporlama dönemlerinde işletme, elinde bulundurduğu her önemli (gerçeğe uygun değere göre belirlenen) kripto varlığı için varlığın adı, maliyet esası, makul değer ve tutulan birim sayısını açıklar (FASB, 2023b: s. 1).

2019 yılında, IFRIC konu ile ilgili gündem kararları yayımlamıştır. Bu güncellemede yapılan değişiklikler ile UFRS Muhasebe Standartları yeniden değerlendirme modeli arasında benzerlikler bulunmaktadır. En önemli benzerlik, aktif piyasalarda işlem gören kripto varlıklar için, kuruluşların UMS 38'deki yeniden değerlendirme modelini uygulamayı seçmeleri durumunda, her ikisinin de kripto varlıklarının bilançoda gerçeğe uygun değer üzerinden tanınmasını gerektirmesidir. Güncellemedeki değişiklikler ile UFRS Muhasebe Standartları arasında da dört temel farklılık bulunmaktadır. Bu farklılıklar şunlardır (FASB , 2023b: ss. 45-46):

- Değişiklikler, IFRIC tarafından tanımlanan kripto para birimlerinden farklı olan bir kripto varlık alt kümesine uygulanacaktır.
- Değişiklikler, kripto varlıklar (maddi olmayan varlıkların bir alt kümesi) için gerçeğe uygun değer ölçümünü gerektirirken, IFRS Muhasebe Standartları kapsamındaki yeniden değerlendirme modeli, maddi olmayan varlıklar için bir seçimdir.
- Değişiklikler, kripto varlıklar için gerçeğe uygun değer ölçümünü gerektirirken, UFRS Muhasebe Standartları kapsamındaki yeniden değerlendirme modeli, gerçeğe uygun değer üzerinden ölçüm için aktif bir piyasanın referans alınmasını gerektirmektedir.
- Değişiklikler, kripto varlıkların tüm yeniden ölçümlerinin net gelirden muhasebeleştirilmesini gerektirirken, UFRS Muhasebe Standartları, orijinal maliyetin üzerindeki kazançların, net gelire dönüştürülmeden diğer kapsamlı gelirden muhasebeleştirilmesini gerektirmektedir.

Ek olarak, bu güncellemedeki değişiklikler, UFRS Muhasebe Standartları'nda yer almayan kripto varlıklarına özel açıklamaların yapılmasını gerektirmektedir.

3.3. Kripto Paraların Denetimi

Muhasebede denetim büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle muhasebe kalemlerinde kontrol gerçekleştirilmektedir. İşletmeye giren ve çıkan varlıklar kayıt altında tutulmaktadır. Bu bağlamda günümüzde hayatımıza giren kripto paralar da bir çok işletme tarafından kullanılmaktadır. Bu varlıkların işletmeler tarafından kullanımı kayıt altına alınmalıdır. Herhangi bir düzensizlik, hata ve hilelere açıklık bırakmamak için muhasebeleştirilmeli ve kontrolü gerçekleştirilmelidir. Günümüzde değişen ekonomik olaylar çerçevesinde kripto para birimlerinin denetimine olan gereksinim kaçınılmazdır.

Kripto para birimlerinin yayılmasına ilişkin veriler, bunların çeşitli kuruluşların mali raporlarında önemli kalemler haline gelebileceğini gösterdiğinden, bu tür kalemlerin yıllık raporlarda "doğru ve adil" bir şekilde gösterilmesine ihtiyaç duyulmaktadır (Ramassa ve Leoni, 2021: s. 1603). Bunların yasa dışı faaliyetlerde kullanıma potansiyeli ve finansal raporlamaya uyumsuzluk gibi problemler hakkındaki endişeler artmaktadır. Bu da, düzenlemelerin iyileştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Doğal olarak da mali işlemlerin şeffaflığının ve doğru raporlanmasının sağlanmasında denetçilerin ve muhasebecilerin rolü önemli hale gelmektedir (Jakubowicz vd.,2023: ss. 951-956).

Kripto varlıklarının tipik finansal araçlardan doğası gereği farklı olması, denetçilerin kripto varlık faaliyetlerini ve işlemlerini kapsayan finansal tablolar hakkında makul güvence sağlaması hususunu önemli ölçüde zorlaştırmaktadır (Hsieh ve Brennan, 2022: s. 1). Kripto varlıklarının adil mali raporlaması, vergi yükümlülükleriyle ilgili vergi sorunları, kripto ticareti ve yasaların tutarsızlığına ilişkin endişeler denetçiler için zorluk oluşturan sorunlardan bazılarıdır (Jakubowicz vd.,2023: s. 956). Kripto varlıklara ilişkin risk yönetimi ve bağımsız denetim gibi farklı bakış açılarının daha fazla araştırılması gerekmektedir (Dragomir ve Dumitru, 2023: s. 556). Kripto para birimlerinin denetlenmesinde, kripto para biriminin kullanımının değerlendirilmesi de gerekmektedir (Sheela vd., 2023: s. 19).

Kripto para söz konusu olduğunda açıklama, bilgi açıklama gereksinimlerinin standartlaştırılmasına ve muhasebe ve denetim standartları, projelerin teknik ayrıntıları, piyasalarda ve varlıklardaki arz ve talep ile değerlendirme yöntemleri ve algoritmaları gibi bilgi kalitesine ilişkin güvence mekanizmalarına odaklanılmalıdır (Zetsche vd.,2023: s. 44).

Bazı firmalar, kripto muhasebe ve denetimi konusunda çalışmalar yapmaktadır. Örneğin, merkezi Gürcistan'da bulunan Verady adlı firma kripto para birimi muhasebe ve denetim teknolojisi şirketi olarak faaliyet göstermektedir. Firma,

Bitcoin varlık kontrolünü, işlem hacimlerini ve geçmiş bakiyeleri doğrulamak için bir denetim çözümü olarak 2013 yılında Veranet adlı bir program geliştirmiştir (Verady Launches VeraNet, a Cryptocurrency Accounting and Audit Platform (prnewswire.com)).

AB Konseyi (ECOFIN) 16 Mayıs 2023 tarihinde Kripto Varlık Piyasa Tüzüğü'nü (MICA) kabul etmiştir. MICA'nın amacı kripto varlık piyasalarının düzenlenmeyen kısmıyla ilgilenmektir (Tomczak, 2022: s. 365). Bu düzenleyici çerçeve, yatırımcıları koruyacak ve finansal istikrarı koruyacak, aynı zamanda yenilikçiliğe onay verecek ve kripto para sektörünün cazibesini yükseltecektir. Ayrıca MICA, yatırımcıları kripto paralara yapılan yatırımlarla alakalı bir takım risklere karşı koruma altına alacak ve dolandırıcılık yapma üzerine olan planlardan imtina etmelerine yardımcı olacağı da belirtilmektedir (consilium.europa.eu, 2022). MICA, ulusal ve uluslararası seviyelerde denetleyici otoriteler kurarak denetim açısından bir çerçeve sunmaktadır. Ulusal makamlar, hizmet sağlayıcılarını, Avrupa Menkul Kıymetler ve Piyasalar Otoritesi (ESMA) ise uluslararası hizmetler ve sabit coinleri denetleyecektir (academy.binance.com).

Kripto varlık işlemleri ile ilgilenen bir kuruluşun denetlenmesine rehberlik eden Halk Şirket Muhasebe Gözetim Kurulu (PCAOB), Amerikan Yeminli Mali Müşavirler Enstitüsü (AICPA), Kanada Yeminli Mali Müşavirler (CPA Kanada) ve Kanada Kamu Sorumluluk Kurulu (CPAB) gibi belirleyici standartlar ve profesyonel kuruluşlar da mevcuttur (Hsieh ve Brennan, 2022: s. 3).

2019 yılında Kanada Kamu Sorumluluk Kurulu (CPAB) tarafından incelenen denetimlerde, dijital varlıklara maruz kalan müşterileri içeren sekiz denetim dosyasından yedisinde eksiklikler tespit edilmiştir. Bu eksiklikler denetçilerin denetim yaklaşımları konusunda yeterli anlayışa sahip olmaması, dijital varlıklarla ilgili olarak sağlanan bilgilerin güvenilirliğinin değerlendirilmemesi, yönetim ve borsalar ile kripto varlıklara ilişkin iddialarla ilgili yeterli denetim kanıtı elde edilememesidir (Dupuis, 2023: s. 489).

PCAOB, 2023 yılında yayımladığı “Staff Priorities for 2023 Inspections” başlıklı çalışmasında artan dijital varlık faaliyetlerinin değişkenlik ve düzenleme eksikliğinden dolayı uygun bir risk değerlendirme ve denetimin gerektiğini vurgulamaktadır. Çalışmaya göre, denetim firmaları dijital varlıklarla ilgili riskleri tanımlayacak ve değerlendirecek uzmanlığa sahip olmayabilir. Ancak, çalışma bir denetim firmasının eğitim, istişareler ve dijital varlıklara özgü denetim araçları ve tekniklerinin geliştirilmesi de dahil olmak üzere politika ve prosedürlerini dikkate alması için daha fazla fırsat sağlayacağını vurgulamaktadır (PCOAB, 2023: s. 8). Kripto paralar da dijital varlıkların alt türü olarak tanımlandığına göre denetiminde bu çalışmadan da yararlanılabilir.

Ayrıca, Amerika Birleşik Devletleri'nde yasal olan Kripto varlık borsalarının faaliyetleri Banka Gizliliği Yasası (Bank Secrecy Act) kapsamında denetlenmektedir. Bu yasa gereğince kripto varlık borsası hizmet sağlayıcıları FinCEN (Mali Suçları Engelleme Ağı)'na kaydolmaktadır. Kripto varlık platformlarının yükümlülükleri arasında; AML (Kara Para Aklamanın Önlenmesi) anlaşması hükümlerine uygunluğun sağlanması, anlaşmaya uygun kayıtların tutulması ve yetkili kurumlara raporların sunulması yer almaktadır (Gitmez, 2023: s. 18).

Son olarak, Türkiye’de ise, 6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi kapsamında “Sermaye Piyasası Kanunu’nda Kripto Varlıkların ve Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Düzenlenmesine Dair Değişiklik” taslağında 6362 Sayılı Kanuna “Kripto varlık hizmet sağlayıcıları” başlıklı 35/B Maddesi eklenmiştir. Bu maddeye göre, “Kripto varlıklarla ilgili hizmet sağlayıcılarının mali ve bilgi sistemleri denetimini Sermaye Piyasası Kurulu’na ilan edilen listede olan bağımsız denetim kuruluşları yapar. Bilgi sistemleri denetimi ile ilgili ilave usul ve esasları da kurul belirler” (bdturkeycom). Bu da gösteriyor ki Türkiye’de kripto varlıkların denetimine ilişkin esasları Sermaye Piyasası Kurulu belirlerken, denetimini ise bağımsız denetçiler tarafından yerine getirilecektir. 2025 yılında SPK tarafından yayınlanan III-35/B.1 ve III-35/B.2 sayılı tebliğler de bunu doğrulamaktadır.

4. SONUÇ

Gelişen teknoloji ve ticari hayat çerçevesinde yenilikler hayatımızın her alanında kendini göstermektedir. Bu gelişmelerden biri olan kripto paralar da ortaya çıktığı günden beri kullanımı artarak devam eden varlıklardır. Kripto paraların kullanımının kaçınılmaz olması, bizi bu varlıkların muhasebe dilinde nasıl tabir edileceği ve denetimlerinin nasıl gerçekleştirileceği gibi soruların cevaplarını arayışa yöneltmektedir.

Dünyada birçok kurum bu varlıklarının denetimi için ne yapılması gerektiği ile ilgili çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca bu varlıkların denetimini gerçekleştiren firmalar da mevcuttur. Ancak Türkiye açısından kripto varlıkların denetimi SPK’ya göre kurulun ilan ettiği listede yer alan bağımsız denetim kuruluşları tarafından gerçekleştirilir. Türkiye’de kripto varlıkların kullanımı arttıkça ve yasal düzenlemeler gerçekleştiğinde, denetim açısından da çalışmalar yapılacağı umulmaktadır.

Bilindiği üzere, Türkiye’de KGK tarafından UMS ile uyumlu olarak TMS yayımlanmaktadır. Bu standartlar, muhasebede uluslararası ortak bir dile olan ihtiyacı karşılamaktadır. Kripto paralarla ilgili bir standardın bulunmayışından kaynaklanan eksiklik sonucu kripto paraların hangi standarda uygun olduğuna ve nasıl değerlendirileceğine dair birçok görüş bildirilmiştir. Öncelikle kripto paraların hangi varlık sınıfına dahil olduğu ve hangi standarda uygun olarak kayıt edileceği üzerine çalışmalar yapılmıştır. Bu görüşlerden çoğu ise kripto varlıkların maddi olmayan duran varlıkla ilgili olan UMS 38’e göre muhasebeleştirilmesi yönündedir.

2023 yılına kadar devam eden bu karışıklıklar ve belirli bir standarda duyulan ihtiyaç neticesinde 2023 yılının Aralık ayında Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) kripto paralarının muhasebeleştirilmesi ve açıklanmasını ele alan “Muhasebe Standartları Güncellemesi No: 2023-08” güncellemesini yayımlamıştır. Güncellemeye göre kripto varlıklar, Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkelerine aykırı düşmedikçe süresiz ömürlü maddi olmayan duran varlıklar olarak muhasebeleştirilir. Kurul, kripto para birimlerinin fiyatlarının çok yüksek bir şekilde dalgalanmasının şimdilik hazır değerlerde muhasebeleştirilmesinin önünde bir engel olduğu görüşündedir. Güncelleme, bu anlamda kripto varlıkların nasıl muhasebeleştirilmesi gerektiğine bir cevap vermektedir. Böylece hangi varlık sınıfında muhasebeleştirilmesi gerektiği karışıklıklarının son bulacağı düşünülmektedir. Güncellemede, kurul kriter olarak değiştirilebilirliği dikkate aldığı ve gerçeğe uygun değer üzerinden ölçümünün zorlayıcı olabileceği nedeniyle Değiştirilemez Tokenleri (NFT’leri) kapsam dışında tutmuştur.

Ayrıca, güncelleme ile birlikte kripto varlıkların raporlama dönemlerinde tarihi maliyet yerine gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmesi gerektiği vurgulanmış ve bu değer üzerindeki değişikliklerin net gelirden muhasebeleştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu varlıkların yeniden ölçümünden kaynaklı kazanç ve/veya kayıplar net gelire dahil edilmelidir. Kripto varlıkların finansal durum tablosunda sunulması açısından ise, diğer maddi olmayan varlıklardan ayrı olarak değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yayımlanan güncelleme ile birlikte birçok soru işaretinin cevap bulacağı düşünülmektedir. Türkiye’de de, 2022 yılında Sermaye Piyasası Kanunu’nda Kripto Varlıkların ve Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Düzenlenmesine Dair Değişiklik” taslağı oluşturulmuştur. Taslakta kripto varlıklarla ilgili tanımlar da yer almaktadır. Aynı yıl, BDDK başkanı, kripto varlıklarla ilgili yasal düzenlemelerin yapılmaya çalışıldığını belirtmiştir. Daha sonra 2024 yılında yayımlanan “BOBİ FRS Kripto Varlıklara İlişkin Değişiklikler” ile birlikte kripto varlıkların tanımı yapılarak, Konsolide ve münferit finansal durum tablolarına dönen ve duran varlıklarda yer alacak şekilde “Dijital Varlıklar” isimli kalemler eklenmiştir. Bu gelişmelerin ardından 2025 yılında SPK tarafından III-35/B.1 ve III-35/B.2 sayılı tebliğler de yayınlanmıştır. Değişikliklerin yayınlanmasındaki en önemli nokta kripto varlıkların muhasebeleştirilmesi ve raporlanmasındaki belirsizliği gidermektir. FASB tarafından yayımlanan güncelleme ve KGK tarafından yayımlanan değişiklikler benzerlik göstermektedir.

Türkiye’de gerçekleşmesi beklenen yasal düzenlemeler, gerçekleşen yasal düzenlemeler ve FASB’ın yayınladığı kripto paralarla ilgili güncelleme ile birlikte, bu varlıkların muhasebe kayıtlarında gösteriminin ortak bir noktada buluşacağı umulmaktadır.

Kripto varlıkların gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmesi gerektiği ve maddi olmayan duran varlıklar olarak muhasebeleştirilmesi gerektiği bilgileri, çalışmalarda tartışmalara bir cevap olarak görülmektedir. Ayrıca KGK tarafından getirilen “dijital varlık” kalemi de kripto varlıkların tablolarda kendine yer bulmasını kolaylaştıracaktır. Bu düzenlemeler neticesinde uygulama kısmı da önemlidir. Daha sonraki çalışmalarımızda düzenlemelerin uygulamadaki uygulanabilirliğinin araştırılması düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Ağ A., ve Gülhan, Ü. (2022). TMS/TFRS kapsamında kripto paraların muhasebeleştirilmesi”, *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1), 35-47.
- Aslan, Ü. (2020). Kripto para muhasebesi üzerine yapılan tartışmalar ve finansal raporlama üzerindeki etkileri. *TİDE Academia Research*, 2(2), 257-286.
- Ateş, B. A. (2016). Kripto para birimleri, bitcoin ve muhasebesi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 349-366.
- Conte de Leon, D., Stalick, A. Q., Jillepalli, A. A., Haney, M. A., and Sheldon, F. T. (2017). Blockchain: properties and misconceptions. *Asia Pacific Journal of Innovation and Entrepreneurship*, 11(3), 286-300.

- Dragomir, V. D., and Dumitru, V. F. (2023). Recognition and Measurement of Crypto-Assets from the Perspective of Retail Holders. *FinTech*, 2(3), 543-559.
- Dizkırııcı, A. S., ve Gökgöz, A. (2018). Kripto para birimleri ve Türkiye'de bitcoin muhasebesi. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 4(2), 92-105.
- Dupuis, D., Smith, D., Gleason, K., and Kannan, Y. (2023). Bitcoin and beyond: crypto asset considerations for auditors/forensic accountants. *Journal of Forensic and Investigative Accounting*, 15(3).
- FASB. (2023a). Accounting for and disclosure of crypto assets (Completed Project Summary), <https://www.fasb.org/page/PageContent?pageId=/projects/recentlycompleted/accounting-for-and-disclosure-of-crypto-assets.html>, (Erişim Tarihi: 26.02.2024).
- FASB (2023b), Accounting Standards Update 2023-08—Intangibles—Goodwill and Other—Crypto Assets (Subtopic 350-60). [https://www.fasb.org/Page/Document?pdf=ASU%202023-8.pdf&title=ACCOUNTING%20STANDARDS%20UPDATE%202023-08%E2%80%94Intangibles%E2%80%94Goodwill%20and%20Other%E2%80%94Crypto%20Assets%20\(Subtopic%20350-60\):%20Accounting%20for%20and%20Disclosure%20of%20Crypto%20Assets](https://www.fasb.org/Page/Document?pdf=ASU%202023-8.pdf&title=ACCOUNTING%20STANDARDS%20UPDATE%202023-08%E2%80%94Intangibles%E2%80%94Goodwill%20and%20Other%E2%80%94Crypto%20Assets%20(Subtopic%20350-60):%20Accounting%20for%20and%20Disclosure%20of%20Crypto%20Assets) (Erişim Tarihi: 26.02.2024).
- France, M., Janggur, M., and Nugrahanti, P. (2022). Implementation of accounting standards for cryptocurrency companies in Indonesia. *Journal of Asian Business Strategy*, 12(2), 139149.
- Gitmez, E. (2023). Devletlerin kripto varlıklara ilişkin hukuki düzenlemeleri üzerinden bir değerlendirme. *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 27(1), 126.
- Gröblacher, M. (2018). Cryptocurrencies (Bitcoins) in financial reporting-New challenge for accountants. *FINIZ 2018-The Role of Financial and Non-Financial Reporting in Responsible Business Operation*, 88-93.
- Güdelci, E. (2020). Ufrs kapsamında kripto para işlemlerinin muhasebeleştirilmesi: kripto paralar gerçekten para mı?. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22(2), 237-257.
- Hsieh, S. F., and Brennan, G. (2022). Issues, risks, and challenges for auditing crypto asset transactions. *International Journal of Accounting Information Systems*, 46, 100569.
- Hubbard, B. (2023). Decrypting crypto: implications of potential financial accounting treatments of cryptocurrency. *Accounting Research Journal. Ahead-of-print*
- Jakubowicz, F. V., Munteanu, I., and Mirea, M. (2023). Developments in cryptocurrency transactions and implications for audit and accounting activities. *Ovidius University Annals, Economic Sciences Series*, 23(1), 951-957.
- Jayasuriya, D. D., and Sims, A. (2023). From the abacus to enterprise resource planning: is blockchain the next big accounting tool?. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 36(1), 24-62.
- Kamalak, M. (1980). Para ve para sistemleri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(3-4).
- Kamu Gözetimi Kurumu. (2023). TMS 7 Nakit Akış Tabloları Standardı, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/DynamicContentFiles/T%C3%BCrkiye%20Muhasebe%20Standartlar%C4%B1/TMSTFRS2019Seti/TMS/TMS%207>, (Erişim Tarihi: 23.02.2024).
- Kamu Gözetimi Kurumu (2024a). BOBİ FRS Kripto Varlıklara İlişkin Değişiklikler, <https://www.kgk.gov.tr/ContentAssignmentDetail/5069/BOBİ%CC%87-FRS-Kripto-Varl%C4%B1klara-İ%CC%87lis%CC%A7kin-Deg%CC%86is%CC%A7liklerin-Yay%C4%B1mlanmas%C4%B1> (Erişim Tarihi: 14.02.2025).
- Kamu Gözetimi Kurumu (2024b). BOBİ FRS Kripto Varlıklara İlişkin Değişiklikler, <https://www.kgk.gov.tr/Portalv2Uploads/files/Duyurular/v2/Kurul%20Kararlar%C4%B1/BOBİFRSKriptoVarl%C4%B1klaraİliskinDegisiklikler.pdf> (Erişim Tarihi: 14.02.2025).
- Klopper, N., and Brink, S. M. (2023). Determining the appropriate accounting treatment of cryptocurrencies based on accounting theory. *Journal of Risk and Financial Management*, 16(9), 379.
- Lima Marques, M., and dos Santos, O. M. (2024). Cryptocurrencies accounting treatment. *Journal of Globalization, Competitiveness and Governability*, 18(1).

- Mirsadikova, D. D. (2023). Accounting for cryptocurrencies. *International Journal Of Economics And Accounting Review*, 1(1).
- Procházka, D. (2018). Accounting for bitcoin and other cryptocurrencies under IFRS: A comparison and assessment of competing models. *The International Journal of Digital Accounting Research*, 18(24), 161-188.
- Raiborn, C., and Sivitanides, M. (2015). Accounting issues related to Bitcoins. *Journal of Corporate Accounting & Finance*, 26(2), 25-34.
- Ramassa, P., and Leoni, G. (2021). Standard setting in times of technological change: accounting for cryptocurrency holdings. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 35(7), 15981624.
- T.C. Resmi Gazete. Ödemelerde Kripto Varlıkların Kullanılmamasına Dair Yönetmelik. 16.04.2021. Sayı: 31456
- Sheela, S., Alsmady, A. A., Tanaraj, K., and Izani, I. (2023). Navigating the future: Blockchain's impact on. accounting and auditing practices. *Sustainability*, 15(24), 16887.
- Sixt, E., and Himmer, K. (2019). Accounting and taxation of cryptoassets. *Available at SSRN* 3419691.
- SPK (2025). III-35/B.1 Sayılı Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Kuruluş ve Faaliyet Esasları Hakkında Tebliğ ve III-35/B.2 sayılı Kripto Varlık Hizmet Sağlayıcıların Çalışma Usul ve Esasları ile Sermaye Yeterliliği Hakkında Tebliğ Basın Duyurusu. https://spk.gov.tr/data/67d281ad8f95db1558974f68/Kripto_13032025.pdf (Erişim Tarihi: 29.05.2025).
- Şahin, O. N. (2018). TMS & TFRS ışığında muhasebe, vergi ve denetim açısından Bitcoin ve diğer kripto para birimleri. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(4), 898-923.
- Tokmak, E. ve Kenger. E. (2022). “Ödeme sistemleri ve Kripto para”, *Social Sciences Studies Journal (SSSJJournal)*, 4(23), 4696-4705.
- Tomczak, T. (2022). “Crypto-assets and crypto-assets’ subcategories under MiCA Regulation”, *Capital Markets Law Journal*, 17(3), 365-382.
- Topcu, B. A., ve Sarıgül, S. S. (2020). “Dünyada ve Türkiye’de blok zinciri teknolojisi: finans sektörü, dış ticaret ve vergisel düzenlemeler üzerine genel bir değerlendirme”, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 27-39.
- Tredinnick, L. (2019). “Cryptocurrencies and the blockchain”, *Business Information Review*, 36(1), 39-44.
- Yalçın, S. (2019). “Kripto değişim araçlarının muhasebeleştirilmesi”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (81), 101-120.
- Yüksel, A. E. B. (2015). “Elektronik para, sanal para, Bitcoin ve linden doları’na hukuki bir bakış”. *Journal of Istanbul University Law Faculty*, 73(2), 173220.
- Zetzsche, D. A., Buckley, R. P., Arner, D. W., and van Ek, M. (2023). Remaining regulatory challenges in digital finance and crypto-assets after MiCA. *Zetzsche* <https://www.coingecko.com/tr/global-charts#:~:text=Global%20kripto%20para%20piyahas%C4%B1%20de%C4%9Feri,piyasa%20hakimiyeti%20oran%C4%B1%2049.42%25%20%C5%9F eklindedir>, (Erişim Tarihi: 19.02.2024).

İnternet Kaynakları

- AICPA& CIMA (2019). Accounting for and Auditing of Digital Asset. <https://www.aicpa-cima.com/resources/download/accounting-for-and-auditingof-digital-assets-practice-aid-pdf>, (Erişim Tarihi: 11.02.2024).
- European Central Bank. (2012). Virtual Currency Schemes, <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/other/virtualcurrencyschemes201210en.pdf>, (Erişim Tarihi: 22.02.2024).
- PCOAB.(2023).https://assets.pcaobus.org/pcaobdev/docs/defaultsource/documents/prioritiesspotlight.pdf?sfvrsn=5c104095_2, (Erişim Tarihi: 23.02.2024).
- Hürriyet Bigpara. (2022). BDDK Başkanından Kripto Para Açıklaması: Yasal Düzenleme için çalışıyoruz, https://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/bitcoin-haberleri/bddkbaskanindankripto-para-aciklamasi-yasal-duzenleme-icin-calisiyoruz_ID1473978/, (Erişim Tarihi: 23.02.2024).

BDDK. (2013). <https://www.bddk.org.tr/Duyuru/EkGetir/510?ekId=530>, (Erişim Tarihi: 23.02.2024).

ACCA Global. (2023). Accounting for cryptocurrencies. <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/professionalexams-study-resources/strategic-business-reporting/technicalarticles/cryptocurrencies.html>, (26.02.2024).

KPMG (2023), Accounting for cryptocurrencies - IFRS framework - KPMG Ireland. <https://kpmg.com/ie/en/home/insights/2023/03/accounting-for-cryptocurrencies.html>, (Erişim Tarihi: 26.02.2024).

PRNewswire. (2017). “Verady Launches VeraNet, a Cryptocurrency Accounting and Audit Platform”, <https://www.prnewswire.com/news-releases/verady-launches-veranet-a-cryptocurrency-accounting-and-audit-platform-300539666.html>, (Erişim Tarihi: 26.02.2024).

Tradingview.com. (2023). Bitcoin’i yasal para birimi olarak kabul eden ülkeler, [TradingView Haberleri](https://tr.tradingview.com/news/coinkolik:1f4abc039d9e8:0/), <https://tr.tradingview.com/news/coinkolik:1f4abc039d9e8:0/>, (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

Bdturkeycom. (2023). <https://www.kripto-varlik-kanun-taslagi-yeni.pdf> (teimg.com), (Erişim Tarihi: 27.02.2024).

Consilium.europa.eu. (2022), Digital finance: agreement reached on European crypto-assets regulation (MiCA) - <https://www.consilium.europa.eu/en/press/pressreleases/2022/06/30/digital-finance-agreement-reached-on-european-crypto-assetsregulation-mica/>, (Erişim Tarihi: 28.02.2024).

Academy.binance.com (2023). MiCA (Kripto Varlık Piyasaları Tüzüğü) Nedir? <https://academy.binance.com/tr/articles/what-is-mica-markets-in-crypto-assetsregulation>, (Erişim Tarihi: 29.02.2024).

Btc.org (2021), Kripto Varlıkların Vergi- Muhasebe ve Denetim Yönünden İncelenmesi Raporu. chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://bctr.org/dokumanlar/Kripto_Varliklari_Vergi_Muhasebe_ve_Denetim_Yonunden_Incelenmesi.pdf (Erişim Tarihi: 01.03.2024).